

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ιστορία των Ευρωπαϊκών Μουσικών Οργάνων

Ενότητα 5: Τα Πληκτροφόρα Όργανα

Νικόλαος Μαλιάρας
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

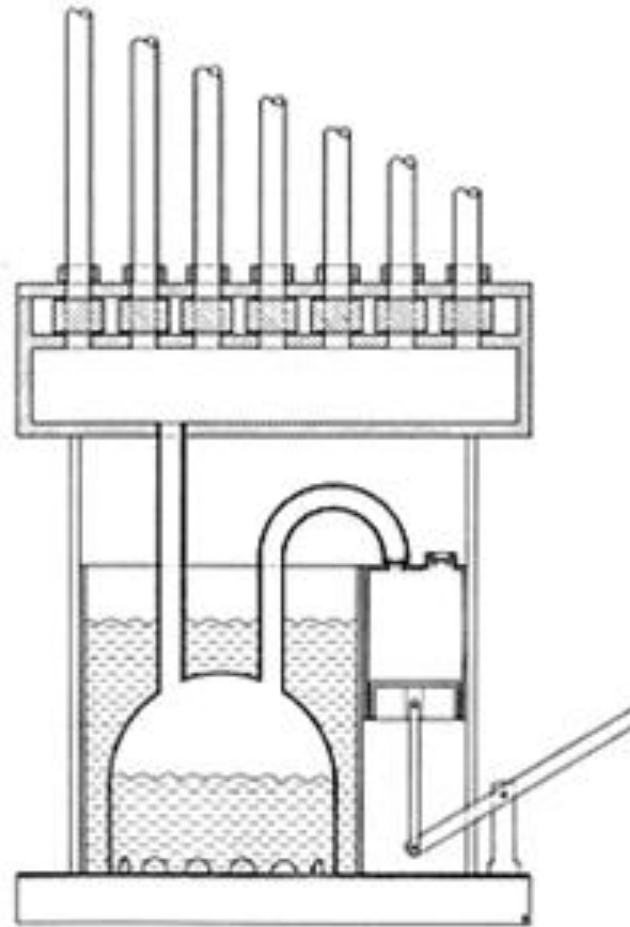
Τα Πληκτροφόρα Όργανα

Το πολύαυλο όργανο

- Το παλαιότερο από τα πληκτροφόρα
- Εφευρίσκεται τον 3^ο π.Χ. αιώνα από τον Κτησίβιο στην Αλεξάνδρεια
- Σύνολο σωλήνων διαφορετικού μεγέθους, και πληκτρολόγιο
- Υδραυλικός μηχανισμός σταθεροποίησης της πίεσης του αέρα («ύδραυλις»)

Ύδραυλις

Εικόνα 1

Το βυζαντινό όργανο

- Ήδη στη Ρώμη χρησιμοποιείται στα θεάματα, τους αγώνες του ιπποδρόμου και τις διασκεδάσεις
- Στον 4^ο αιώνα, ο υδραυλικός μηχανισμός αντικαθίσταται από αεροστατικό (φουσερά)
- Από τον Ιππόδρομο (συμμετοχή των Δήμων) περνά στην αυτοκρατορική τελετουργία (αυτοκρατορικό σύμβολο)

Στο Βυζάντιο υπάρχουν:

- Τα όργανα των Δήμων
- Τα βασιλικά όργανα
- Τα μουσικά αυτόματα
- Συμβολίζουν τον πλούτο, την ισχύ και την κοσμοκρατορία του βυζαντινού αυτοκράτορα
- Οι πληροφορίες μας αντλούνται από συγγράμματα τελετουργίας και ιστορικά

Το όργανο στη Δύση 1/2

- Ως αυτοκρατορικό σύμβολο περνά στη Δύση (αυτοκρατ. του Καρλομάγνου) – έτος 826
- Με την κατάρρευση της Αυτοκρατορίας, περνά σταδιακά στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας
- Περί το 1400 η χρήση του γενικεύεται στις εκκλησίες της Δυτ. Ευρώπης

Το όργανο στη Δύση 2/2

Εικόνα 2

Οι τεχνικές εξελίξεις

- Προσθήκη δεύτερου και περισσότερων πληκτρολογίων – και pedal
- Αύξηση του αριθμού των σωλήνων
 - ρεγκίστρα
 - διάφορα ηχοχρώματα
- Περί το 1500 εμφανίζονται οι κλειστοί σωλήνες
- Μεταγραφές πολυφωνικών συνθέσεων σε ταμπουλατούρα

Η εποχή του Μπαχ

- Το απόγειο της ακμής των κατασκευαστών – όργανα εξαιρετικής ποιότητας και ποικιλίας ήχων
- Με την τεχνολογική εξέλιξη συμβαδίζει και η συνθετική παραγωγή
 - Buxtehude, Froberger
 - Rachelbel, Kuhnau
 - J.S. Bach

Ο 19^{ος} αι.

- Η ανάπτυξη ανάπτυξη των οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας και η εξερεύνηση νέων ηχοχρωμάτων είχε την αντανάκλασή της και στο όργανο
- Παρόλα αυτά, έχουμε μάλλον περίοδο πληθωρισμού και παρακμής
 - Liszt, Franck
 - Saint Saëns, Reger

Όργανο 1/5

Εικόνα 3

Όργανο 2/5

Εικόνα 4

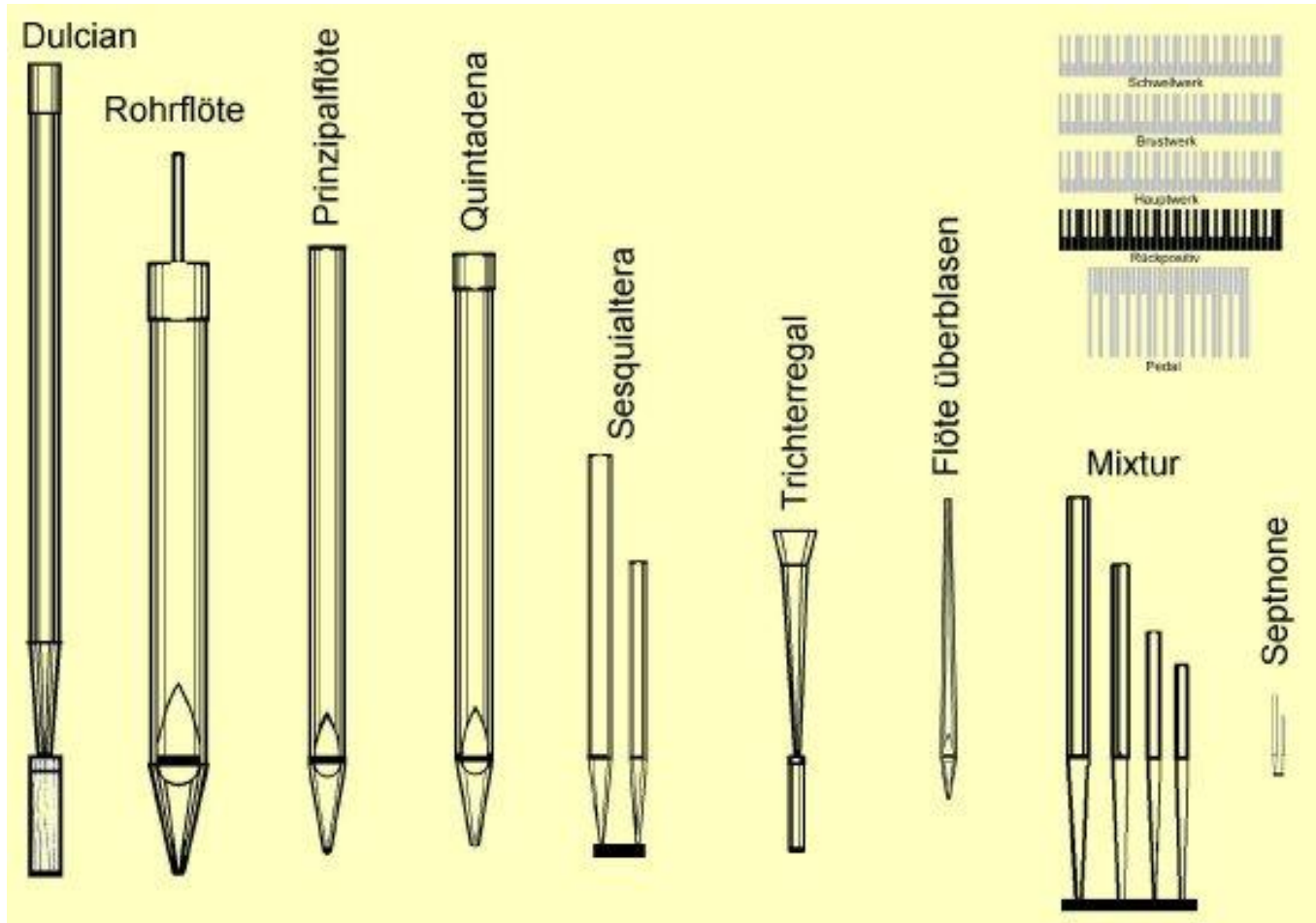
Όργανο 3/5

Εικόνα 5

Όργανο 4/5

Εικόνα 6

Όργανο 5/5

Εικόνα 7

Positiv

Εικόνα 8

Portativ

Εικόνα 9

Regal

Εικόνα 10

Το Κλαβικόρντ

- Μικρό μέγεθος, ελαφρά κατασκευή
- Τα πλήκτρα αντιστοιχούν σε λεπίδες που κτυπούν από κάτω τη χορδή
- Στην ίδια χορδή μπορούν να παιχτούν περισσότερες νότες
 - Σταδιακή αυξομείωση της έντασης
 - Βιμπράτο
 - Άμεση επίδραση του πλήκτρου στον ήχο
 - Όμως: κάποιες νότες δεν μπορούν να συνηχήσουν (διότι αντιστοιχούν στην ίδια χορδή)
- Αργότερα, κάθε πλήκτρο και χορδή

Το Κλαβικόρντ 1/6

- Εξαιρετικά ευέλικτος και ευαίσθητος ήχος
- Αγαπήθηκε από τους συνθέτες για την εκφραστικότητά του
- Όμως ακούγεται ελάχιστα
 - Δεν προσφέρεται για δημόσιες εκτελέσεις
 - Δεν είναι κατάλληλο για σύνολα
- Εξαφανίζεται με την έλευση του πιάνου

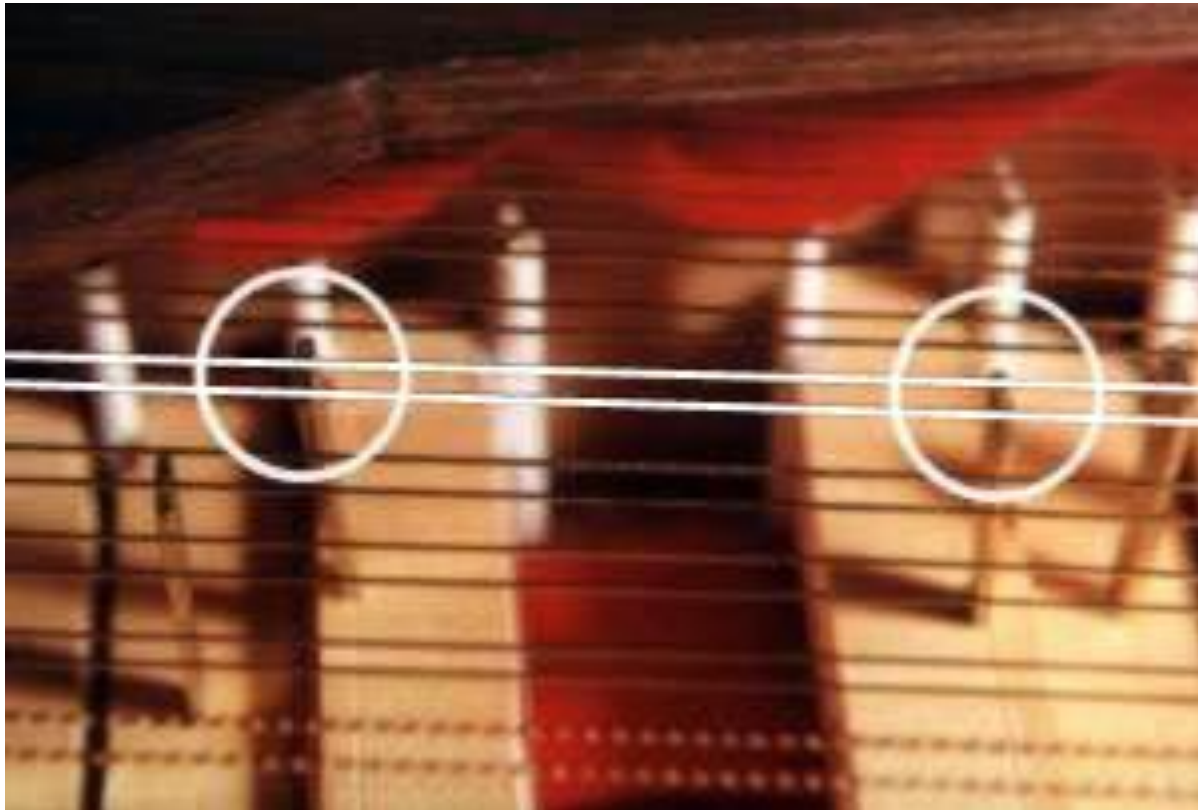
Το Κλαβικόρντ 2/6

Εικόνα 11

Το Κλαβικόρντ 3/6

Εικόνα 12

Το Κλαβικόρντ 4/6

Εικόνα 13

Το Κλαβικόρν 5/6

Εικόνα 14

Το Κλαβικόρντ 6/6

Εικόνα 15

Το Τσέμπαλο (σπινέτο, βίρτζιναλ)

- Λειτουργεί με τσίμπημα των χορδών
 - Πλήκτρο με μύτη από φτερό, ξύλο ή δέρμα
 - Αποκλείεται η σταδιακή αυξομείωση της έντασης
- Ένα ή δύο πληκτρολόγια (σιγανό και δυνατό)
- Οι χορδές βαίνουν ευθεία, ως προέκταση των πλήκτρων
 - Στο σπινέτο βαίνουν λοξά
 - Στο βίρτζιναλ κάθετα προς την προέκταση των πλήκτρων

Ιστορικά στοιχεία

- Τα πρώτα χορδόφωνα πληκτροφόρα εμφανίζονται περί το 1400
- Περί το 1600 εμφανίζονται τα δύο πληκτρολόγια και προστίθενται μοχλοί κατά το πρότυπο του εκκλ. οργάνου
- Μετά το 1750 – πειραματισμοί για δημιουργία crescendo-diminuendo
- Μετά το 1800 το όργανο φθίνει και εξαφανίζεται
 - Όμως: Σονάτα για το Hammerklavier

Το Τσέμπαλο 1/7

Εικόνα 16

Το Τσέμπαλο 2/7

Εικόνα 17

Το Τσέμπαλο 3/7

Εικόνα 18

Το Τσέμπαλο 4/7

Εικόνα 19

Το Τσέμπαλο 5/7

Εικόνα 20

Το Τσέμπαλο 6/7

Εικόνα 21

Το Τσέμπαλο 7/7

Εικόνα 22

Το Pianoforte (Fortepiano)

- Περ. 1690, Bartol. Cristofori
- Μέσα 18^{ου} αι. Silbermann
- Από το 2^ο μισό του 18^{ου} αι., το πιάνο αρχίζει να εκτοπίζει τα υπόλοιπα πληκτροφόρα χορδόφωνα
 - Το όργανο των κλασικών και, κυρίως, των ρομαντικών
- Διπλή ρεπετισιόν (Erard, 1821)
- Από το 1820, όρθιο πιάνο (οικιακή χρήση, αστική τάξη)

Πιάνο 1/5

Εικόνα 23

Πιάνο 2/5

Εικόνα 24

Πιάνο 3/5

Εικόνα 25

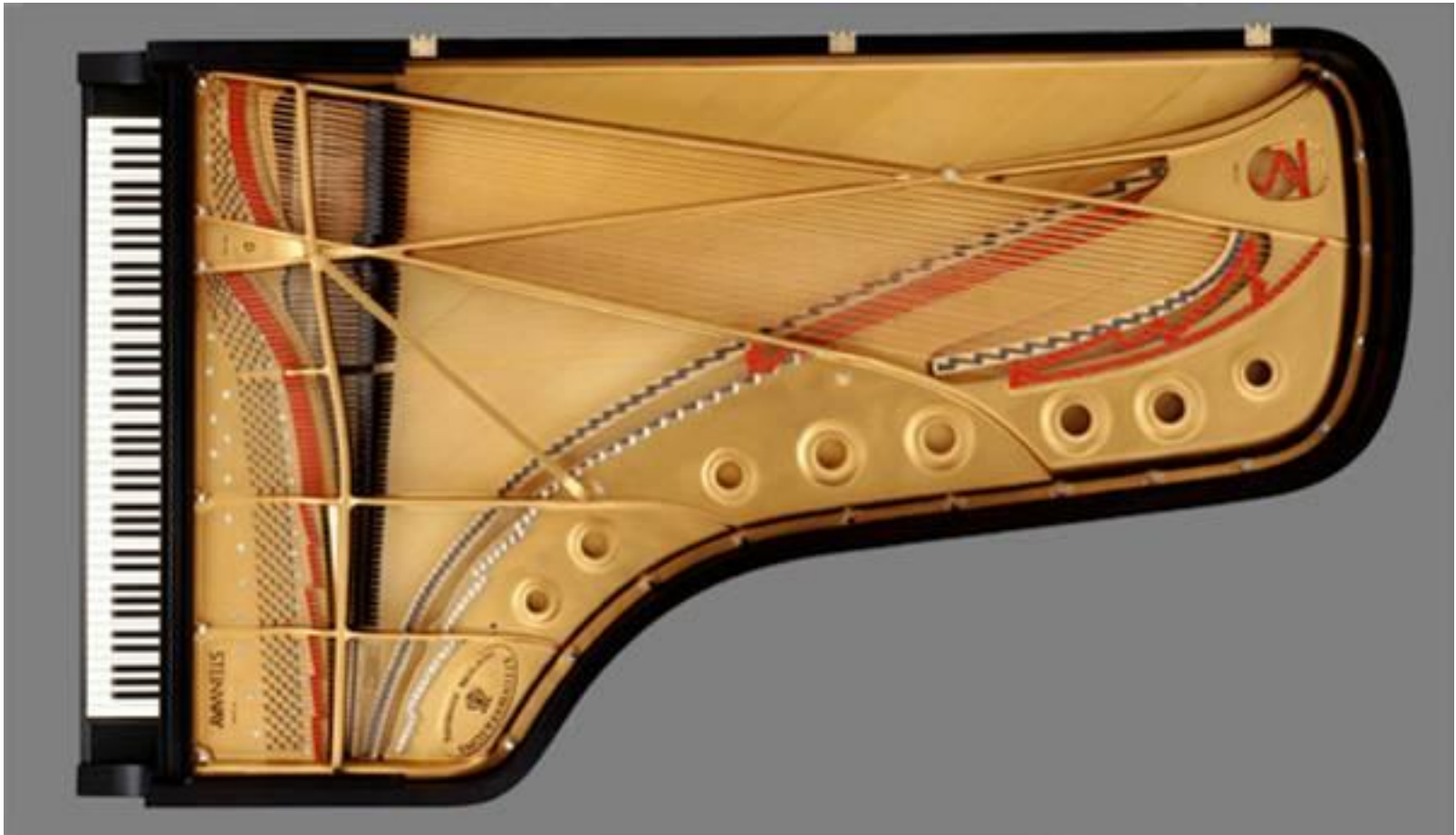
Πιάνο 4/5

Εικόνα 26

Πιάνο 5/5

Εικόνα 27

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Νικόλαος Μαλιάρας 2015. Νικόλαος Μαλιάρας. «Ιστορία των Ευρωπαϊκών Μουσικών Οργάνων. Τα Πληκτροφόρα Όργανα». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/MUSIC2>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 1/4

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Ύδραυλις. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://xoomer.virgilio.it/fborsari/arretra/storia/story12.html>

Εικόνα 2: Το όργανο στη Δύση 2/2. Copyrighted.

Εικόνα 3: Όργανο 1/5. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://heimseite-saladin.npage.de/kirche-orgel.html>

Εικόνα 4: Όργανο 2/5. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.kantorei.at/Orgel.html>

Εικόνα 5: Όργανο 3/5: Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://parents.wfu.edu/2013/06/behind-the-scenes-wait-chapel/>

Εικόνα 6: Όργανο 4/5. Copyrighted.

Εικόνα 7: Όργανο 5/5. Public domain. Σύνδεσμος:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Baroque Organ, Cathedral of St.Omer.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Baroque_Organ,_Cathedral_of_St.Omer.JPG)

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 2/4

Εικόνα 8: Positiv. Copyrighted.

Εικόνα 9: Portativ. Copyrighted.

Εικόνα 10: Regal. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.aeiu.at/aeiu.music.4.1/040104.htm;internal&action= setlanguage.action?LANGUAGE=en>

Εικόνα 11: Το Κλαβικόρντ 2/6. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://members.aon.at/clavichord/clavichord.2.html>

Εικόνα 12: Το Κλαβικόρντ 3/6. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://members.aon.at/clavichord/clavichord.2.html>

Εικόνα 13: Το Κλαβικόρντ 4/6. Copyrighted.

Εικόνα 14: Το Κλαβικόρντ 5/6. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://zhi.net/showroom/FS_KOS.shtml

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 3/4

Εικόνα 15: Το Κλαβικόρντ 6/6. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.heike.net/leBachWK.htm>

Εικόνα 16: Το Τσέμπαλο 1/7. Copyrighted.

Εικόνα 17: Το Τσέμπαλο 2/7. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.elisanet.fi/sakari.hilden/Mt/mtp/soitin4.html>

Εικόνα 18: Το Τσέμπαλο 3/7. Copyrighted.

Εικόνα 19: Το Τσέμπαλο 4/7. Copyrighted. Σύνδεσμος: http://www.cembalo-fuchs.de/english/index.php?content=content/johannes_ruckers_2.inc.php

Εικόνα 20: Το Τσέμπαλο 5/7. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://insrumentosmusicais.blogspot.gr/2011/08/teclado.html>

Εικόνα 21: Το Τσέμπαλο 6/7. Copyrighted. Σύνδεσμος: <https://8th-grade-english-shakespeare-09.wikispaces.com/8-2Music>

Εικόνα 22: Το Τσέμπαλο 7/7. Copyrighted.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 4/4

Εικόνα 23: Πιάνο 1/5. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.palazzoducale.genova.it/eventi-2012-le-sonate-per-pianoforte-di-beethoven/>

Εικόνα 24: Πιάνο 2/5. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://www.arts.cuhk.edu.hk/~music/en/facilities_instrument_details.php

Εικόνα 25: Πιάνο 3/5. Copyrighted.

Εικόνα 26: Πιάνο 4/5. Copyrighted.

Εικόνα 27: Πιάνο 5/5. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.pianoworld.com/forum/ubbthreads.php/topics/1792049/Van%20Cliburn%20Finalist%20on%20histor.html>

